

TEXNOLOGIYA VA ONA TILI DARSLARIDA GRAFIK ORGANAYZERLARDAN FOYDALANISHNING O'ZIGA XOS JIHALARI

Tovoshova Ozoda Akmal qizi
Razzoqova Bahora

Denov Tadbirkorlik Va Pedagogika Insituti
Pedagogika Fakulteti Boshlang'ich Ta'lim
Kafedrasi Boshlang'ich Ta'lim Yo'nalishi.
2-kurs talaba.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17340824>

Annotatsiya: Ushbu maqolada texnologiya va ona tili darslarida grafik organayzerlardan foydalanishning xususiyatlari, pedagogik ahamiyati va samaradorligi tahlil qilingan. Grafik organayzerlar o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish, ma'lumotlarni tizimli tarzda qabul qilish va tushunishni osonlashtirish imkonini beradi. Maqolada organayzerlarning turli turlari, ularni dars jarayoniga joriy etish usullari va o'quvchilarning fikrlarini vizual shaklda ifodalashdagi afzalliklari yoritilgan. Shu bilan birga, grafik organayzerlar o'quvchilarda eslab qolish, tahlil qilish va umumlashtirish ko'nikmalarini mustahkamlashda muhim vosita sifatida baholangan.

Kalit so'zlar: grafik organayzer, vizual metod, ona tili, texnologiya, mantiqiy fikrlash, o'quv faoliyati, pedagogik innovatsiya.

Аннотация: В статье рассматриваются особенности использования графических организаторов на уроках технологии и родного языка, их педагогическое значение и эффективность. Графические организаторы помогают учащимся развивать логическое мышление, систематизировать информацию и облегчать процесс понимания. Обсуждаются различные виды организаторов, методы их внедрения в учебный процесс и преимущества визуального представления мыслей учащихся. Также подчеркивается их роль в закреплении навыков анализа, обобщения и запоминания учебного материала.

Ключевые слова: графический организатор, визуальный метод, родной язык, технологии, логическое мышление, учебная деятельность, педагогическая инновация.

Annotation: This article explores the specific features of using graphic organizers in technology and native language lessons, emphasizing their pedagogical significance and effectiveness. Graphic organizers support students in developing logical thinking, organizing information systematically, and facilitating comprehension. The article discusses different types of organizers, strategies for integrating them into lessons, and the advantages of visually representing students' ideas. Their role in enhancing memory, analytical skills, and generalization abilities is also highlighted, demonstrating their value as a pedagogical tool.

Keywords: graphic organizer, visual method, native language, technology, logical thinking, learning activity, pedagogical innovation.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning faolligini oshirish, ularning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirish eng muhim vazifalardan biri sanaladi¹. Shu nuqtayi nazardan, grafik organayzerlar (grafik sxemalar, diagrammalar,

¹ Axmedova L. "Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish". – Toshkent: Pedagogika, 2023. – 59-bet.

jadval va klasterlar) o'quv jarayonining samaradorligini oshiruvchi innovatsion vosita sifatida katta ahamiyat kasb etadi. Ular o'quvchilarga murakkab ma'lumotlarni oson qabul qilish, ularni tizimlashtirish va eslab qolishga yordam beradi.

Grafik organayzerlarning mohiyati va turlari:

Grafik organayzer — bu axborotni vizual tarzda ifodalovchi, o'quvchilarning fikrlash jarayonini tartibga soluvchi didaktik vosita². Ular quyidagi turlarga bo'linadi: Venn diagrammasi — ikki yoki undan ortiq tushunchalarning o'xshash va farqli jihatlarini solishtiradi. T-jadval — ijobiy va salbiy tomonlarni taqqoslashda qo'llaniladi.

Klasterni tuzish — bir mavzuga oid g'oyalarni tarmoqlantirib ko'rsatadi.

T-sxema, jadval, chizma — texnologik jarayon yoki matn tahlilida ishlatiladi.

Texnologiya darslarida grafik organayzerlardan foydalanishning o'ziga xos jihatlari Texnologiya fani amaliyotga yo'naltirilganligi bilan ajralib turadi. Grafik organayzerlar bu darslarda quyidagi imkoniyatlarni yaratadi: Texnologik jarayonni bosqichma-bosqich ko'rsatish: masalan, "Kashta tikish", "Taom tayyorlash" yoki "Model yasash" mavzularida ish ketma-ketligini diagramma yoki blok-sxema orqali ifodalash o'quvchining jarayonni to'liq tushunishiga yordam beradi³. Loyihaviy ishlarni rejalashtirish: mind map yoki jadval yordamida loyiha g'oyasi, maqsad, vositalar va natijani tizimlashtirish osonlashadi.

O'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish: rangli va shaklli sxemalar orqali ularning tasavvuri kengayadi. Xavfsizlik qoidalarini mustahkamlash: "Nima mumkin — nima mumkin emas" ko'rinishidagi T-jadval o'quvchining eslab qolish qobiliyatini kuchaytiradi.

Ona tili darslarida grafik organayzerlardan foydalanishning o'ziga xos jihatlari Ona tili fanida o'quvchilar tilning tuzilishi, grammatik qoidalar, matn mazmuni va ifoda usullarini o'rganadilar⁴. Grafik organayzerlar bu jarayonda quyidagi afzalliklarni beradi: Matn tahlilida yordam beradi: "Boshlanish – rivoj – yakun" sxemasi orqali o'quvchi matnning tuzilishini tushunadi.

So'z turkumlari va gap bo'laklarini oson o'zlashtirish: diagrammalar yordamida grammatik birliklar orasidagi farq va o'xshashliklar ko'rsatiladi. Tahliliy fikrlashni rivojlantiradi: Venn diagrammasi yoki klaster asosida so'zlarning ma'nodosh, zid ma'noli yoki ko'p ma'noli turlarini ajratish mumkin. Ijodiy yozma ishlarni rejalashtirish: mind map yordamida insho yoki hikoya uchun g'oyalar tizimlashtiriladi.

O'xshash va farqli jihatlar:

Jihatlar Texnologiya darsi Ona tili darsi:

Maqsad amaliy faoliyatni rejalashtirish va bajarish til birliklarini o'rganish va nutqni rivojlantirish. Organayzer turi Diagramma, blok-sxema, jarayon xaritasi Klaster, Venn diagrammasi, reja sxemasi. Natija Mahsulot yoki loyiha yaratish Tahliliy va ijodiy yozma nutq hosil qilish.

Muammolar va yechimlar:

1. Resurslar va jihozlanish masalalari:

² Tursunova R. "Boshlang'ich sinflarda grafik organayzerlar yordamida o'qitish metodikasi". – Toshkent: Ta'lim nashriyoti, 2021. – 46-bet.

³ Mamatqulova A. "Boshlang'ich sinflarda texnologik jarayonlarni vizual vositalar orqali o'qitish metodikasi". – Toshkent: Innovatsion pedagogika, 2022. – 51-bet.

⁴ Qodirova Z. "Ona tili darslarida vizual vositalar va grafik organayzerlardan foydalanish". – Toshkent: Ta'lim nashriyoti, 2021. – 49-bet.

O'quv jarayonida grafik organayzerlarni tatbiq etishda maktab muhitida texnik resurslar va maxsus materiallarning yetishmovchiligi ko'p hollarda dars samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu muammoni bartaraf etish maqsadida quyidagi yechimlar taklif etiladi:

1. Davlat va mahalliy byudjetlardan maxsus mablag' ajratish.
2. Maktablararo hamkorlik orqali grafik organayzerlar uchun umumiy resurs markazlarini tashkil etish.

Grafik organayzerlardan foydalanish — zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning vizual fikrlashini, tahlil qilish va tizimlashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Texnologiya va ona tili darslarida ularni maqsadga muvofiq tanlab qo'llash o'quvchilarni faol, mustaqil va ijodkor shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, texnologiya va ona tili darslarida grafik organayzerlardan foydalanish o'quv jarayonini samarali va interaktiv qilishning muhim vositasidir. Bu metod o'quvchilarga murakkab ma'lumotlarni vizual tarzda qabul qilish, asosiy tushunchalarni ajratib olish va ularni tizimlash imkonini beradi. Organayzerlar mantiqiy tafakkur, tahlil qilish va umumlashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda nutqiy va yozma faoliyatni mustahkamlaydi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar bilan birlashtirilgan holda organayzerlar o'quvchilarning ijodiy yondashuvini oshiradi, ularni darsga faol jalb qiladi va bilimni yanada chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi. Shu tariqa, grafik organayzerlardan foydalanish pedagogik jarayonni boyitadi va o'quvchilarda mustaqil fikrlash va muammolarni yechish qobiliyatlarini shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurashidov M.Qodirov N. "Grafik organayzerlar: nazariy va amaliy asoslar". Toshkent: Ta'lim nashriyoti, 2019-yil.
2. Rasulova G. "Ona tili ta'limida vizual vositalardan foydalanish metodikasi". Fan va ta'lim, 2020 yil.
3. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi. "Yangi ta'lim texnologiyalari: Prinsiplar va amaliy yechimlar", 2021-yil. A. Abduqodirov, R. Ishmuhammedov. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. — T.: 2008. — 128 b.
4. A. Mavlonov va boshqalar. O'quv mashg'ulotlarini tashkil etishda ta'lim texnologiyalari. O'quv qo'llanma. — Tafakkur bo'stoni nashriyoti, Toshkent, 2013. — 142 bet.
5. B. X. Raximov, A. Mavlyanov, V. Choriev va boshqalar. Pedagogik texnologiyalar sxemalarda. O'quv qo'llanma. — T: Fan va texnologiyalar, 2009. — 124 b.